

Annick Cojean

VILLEBRÅDEN
I KHADAFFIS HAREM

Översättning av Eva-Carin Gustafsson

Lindskog & Åkerlund Förlag

Lindskog & Förlag
www.lindskogforlag.se
Stockholm 2013

Franska originalets titel: Les proies – Dans le harem de Kadhafi

© Editions Grasset & Fasquelle, 2012
© Översättning: Eva-Carin Gustafsson
Grafisk form: Lennart Lindskog

Första upplagan, första tryckningen
Tryckt i Kaunas, Litauen 2013

ISBN 978-91-85311-46-0

Till mamma, alltid.

*Till Marie-Gabrielle, Anne, Pipole,
som är oundärliga.*

Till S.

Innehåll

Förord	11
FÖRSTA DELEN: SORAYAS BERÄTTELSE	
Barndom	23
Fången	37
Bab al-Azizia	51
Ramadan	61
Harem	73
Afrika	83
Hicham	91
Flykt	105
Paris	111
En ond cirkel	125
Befrielsen	135
ANDRA DELEN: GRANSKNINGEN	
Spår efter Soraya	145
Libya, Khadija, Leila och många andra	161
Amazonerna	183
Rovdjuret	199
Världens härskare	213
Mansour Daw	223
Medbrottslingar och rekryterare	233
Mabrouka	249
Krigsvapen	259
Efterord	269
Kronologiska hållpunkter	279
Tack	281

”Vi i Jamahiriya och den stora revolutionen visar vår respekt för kvinnorna och håller deras fana högt. Vi har beslutat att helt och hållet befria Libyens kvinnor och att slita bort dem från en värld full av förtryck och beroende så att de själva kan styra sina öden i en demokratisk miljö där de kommer att ha samma möjligheter som övriga samhällsmedlemmar (...).

Vi manar till revolution för att befria kvinnorna i den arabiska nationen. Detta är en bomb som kommer att skaka hela arabregionen och driva de kvinnliga fångarna i palatsen och på marknaderna till uppror mot fångvaktarna, utsugarna och förtryckarna. Detta upprop kommer utan tvekan att vinna stort gehör och få återverkningar i hela den arabiska nationen och i världen. Denna dag är inte en vanlig dag, utan början till slutet på ett tidevarv med harem och slavar (...).”

Muammar Khadaffi, på årsdagen av revolutionen den första september 1981 då den första kullen på Militärakademien för kvinnor tog examen och visades upp för folket.

Förord

Allt börjar med Soraya.

Soraya med de melankoliska ögonen, det trumpna draget över munnen och det höga, ljudliga skrattet. Soraya som blixtnabbt går från skratt till tårar, från upprymdhet till tungsinne, från kel och smek till hudlös häftighet. Soraya med hemligheten, smärtan och upproret. Soraya och den vansinniga historien om en glad liten flicka som hamnade i jättens klor.

Det är hon som har fått mig att skriva den här boken.

Jag träffade henne en av de där uppsluppna och kaotiska dagarna efter diktator Muammar Khadaffis tillfångagående och död i oktober 2011. Jag befann mig i Tripoli på uppdrag av tidningen *Le Monde*. Jag skulle samla material om kvinnornas roll i revolutionen. Det var en febril tid, och ämnet intresserade mig.

Jag var inte någon expert på Libyen. Detta var till och med första gången jag var där, fascinerad av det oerhörda mod som rebellerna hade tvingats visa prov på för att störta den tyrann som suttit vid makten i fyrtiotvå år. Samtidigt var jag mycket förbryllad över kvinnornas totala frånvaro i de filmer, bilder och reportage som visats därifrån de senaste månaderna. De andra upproren under den arabiska våren och de hoppfulla vindar som svept fram över denna region i världen hade uppenbarat starka tunisiska kvinnor – de var allestädes närvarande i den

offentliga debatten – och ståndaktiga egyptiska kvinnor som utsatte sig för en stor risk då de demonstrerade på Tahrirtorget i Kairo. Men var fanns de libyska kvinnorna? Vad hade de gjort under revolutionen? Hade de hoppats på den, satt igång den eller stöttat den? Varför gömde de sig? Eller snarare, varför hölls de gömda i detta ökända land, där en skrattretande diktator hade styrt bilden av landet och använt sina kvinnliga livvakter – de berömda amazonerna – som ett standar för sin egen revolution?

Några manliga kolleger som följt upproren från Benghazi till Sirte hade förklarat att de endast skyttat nästan omärkliga skuggor av kvinnor insvepta i svarta slöjor, eftersom de libyska rebellerna hade varit orubbliga och inte låtit dem komma nära deras mammor, fruar eller systrar. ”Du kanske har bättre tur!” hade de sagt lite retsamt, övertygade om att historien i det här landet i alla händelser inte skrivs av kvinnorna. På den första punkten misstog de sig inte. En av de stora fördelarna med att vara kvinnlig journalist i slutna länder är att man tillåts komma i kontakt med hela samhället och inte enbart med de manliga invånarna. Det räckte därför med några dagar, plus några olika möten, för att jag skulle förstå att kvinnornas roll i den libyska revolutionen inte bara hade varit viktig: den hade varit avgörande. Kvinnorna hade varit ”motståndets hemliga vapen”, sa en rebelledare till mig. De hade försett rebellerna med uppmuntran, mat, gömställen, transporter, vård, utrustning och upplysningar. De hade skaffat pengar till vapen, spionerat på Khadaffis styrkor för NATO och kommit över tonvis med läkemedel, till och med på det sjukhus som stod under Muammar Khadaffis adoptivdotters ledning (jo, dottern som enligt honom hade dött – vilket alltså inte stämde – vid den

amerikanska bombningen av hans bostäder 1986). De hade tagit enorma risker: riskerat att arresteras, torteras och våldtas. Våldtäkt – som i Libyen anses vara det värsta av alla brott – hade varit vanligt förekommande och föreskrivits som krigsvapen. De hade deltagit med kropp och själ i den här revolutionen. Rasande, häpnadsväckande, hjältemodiga. ”Det stämmer att kvinnorna ville ta personlig hämnd på översten”, berättade en kvinna för mig.

Personlig hämnd ... Jag förstod inte genast vad hon menade med sitt yttrande. Borde inte hela det libyska folket som hade uthärdat fyra årtionden av diktatur gemensamt utkräva hämnd på enväldshärskaren? Berövandet av individuella rättigheter och friheter, en brutalt krossad opposition, försämring av sjukvård och utbildning, en infrastruktur i ett bedrövligt skick, en utarmad befolkning, kulturellt sönderfall, förskingring av intäkterna från oljan och landets isolering på den internationella scenen ... Vad låg bakom kvinnornas ”personliga hämnd”? Hade inte författaren till *Den gröna boken* upprepade gånger talat sig varm för mäns och kvinnors jämställdhet? Hade inte han metodiskt utgett sig för att vara kvinnornas hängivne försvarare, fastställt den lagliga åldern för giftermål till tjugo år, kritiserat polygami och anklagat det patriarkaliska samhället för övergrepp, beviljat de frånskilda kvinnorna fler rättigheter än i många andra muslimska länder och lockat sökande från hela världen till Militärakademien för kvinnor? ”Struntprat, hyckleri, ren fars!” skulle senare en välkänd kvinnlig jurist säga till mig. ”Vi var alla hans potentiella villebråd.”

Det var då jag träffade Soraya. Våra vägar korsades på förmiddagen den 29 oktober. Jag höll på att avsluta mitt uppdrag och skulle lämna Tripoli dagen därpå för att

återvända till Paris via Tunisien. Jag hade ingen lust att åka hem. Jag hade visserligen fått svar på frågan om kvinnornas deltagande i revolutionen och skulle återvända med en mängd detaljrika historier och berättelser som vittnade om deras kamp. Men många gåtor återstod att lösa. Den stora mängden våldtäkter som hade begåtts av Khadaffis legosoldater och trupper var ett tabubelagt ämne, och detta tvingade myndigheter, familjer och kvinnoorganisationer till fientlig tystnad. Till och med Internationella brottmålsdomstolen, som hade inlett en utredning, hade stora svårigheter att få kontakt med offren. När någon väckte till liv det lidande som kvinnorna hade fått utstå före revolutionen, skedde det genom rykten och framkallade djupa suckar och undflyende blickar. ”Vad tjänar det till att älta handlingar och brott som är både vanärande och oförlåtliga?” fick jag ofta höra. Aldrig något vittnesmål i första person. Inte minsta berättelse från något offer med anklagelser riktade mot Vägledaren.

Sedan kom Soraya. Hon hade en svart huvudduk över det tjocka håret som var uppsatt i en knut, stora solglasögon och bekväma långbyxor. De fylliga läpparna fick henne att likna Angelina Jolie, och när hon log blänkte något från barndomen till i det vackra ansiktet som redan var märkt av livet. ”Hur gammal tror du att jag är?” frågade hon och tog av sig solglasögonen. Hon väntade oroligt, men förekom mig: ”Det känns som om jag är fyrtio år!” Det tyckte hon var gammalt. Hon var tjugotvå.

Det var en solig och hektisk dag i Tripoli. Muammar Khadaffi hade varit död i över en vecka, Nationella övergångsrådet hade förklarat att landet hade befriats och på Gröna torget, som nu hade döpts om till sitt tidigare namn Martyrtorget, hade mängder av euforiska Tripolibor sam-

lats kvällen innan och skanderat ”Allah” och ”Libyen” till ackompanjemang av revolutionära sånger och skottsvalvor från automatkarbinerna. I varje kvarter hade invånarna köpt en dromedar och skurit halsen av den utanför en moské för att dela med sig till flyktingar från de städer som hade skövlats under kriget. Folk sa att de kände sig ”enade” och ”solidariska”, ”lyckligare än någonsin tidigare”. Omtöcknade och groggy. Oförmögna att gå till jobbet och att leva som vanligt. Libyen utan Khadaffi. Det var ofattbart.

Fordon i brokiga färger fortsatte att köra kors och tvärs genom staden, bilar fyllda med rebeller som satt på motorhuvarna, på taken och som klamrade sig fast i bildörrarna med flaggor fladdrande i vinden. De tutade, och var och en sträckte upp sitt vapen som om det var en älskad flickvän som skulle visas upp och beundras på festen. De skrek ”Allahu Akbar”, omfamnade varandra, gjorde V-tecknet för segern och bar ett rött, svart och grönt tygstycke som en piratscarf runt huvudet eller som armbindel. Det spelade ingen roll att inte alla hade kämpat i kriget sedan dess första timme eller att inte alla hade varit lika modiga. När Sirte, Vägledarens sista bastion, hade fallit och den blixtrande dödsstöten utdelats, hade alla hävdad att de stod på rebellernas sida.

Soraya betraktade allt på avstånd. Hon var lite nere.

Var det den skrämiga glädjestämningen som fick hennes olustkänsla att förstärkas, den som hon hade haft ända sedan Vägledarens död? Var det genom förhålligandet av ”martyrerna” och ”hjältarna” som hon påmindes om sin egen eländiga ställning som undangömt, ovälkommet och skamligt offer? Insåg hon plötsligt vilket fiasko hennes liv var? Hon saknade ord, kunde inte förklara. Hon hade

bara en svidande känsla av grym orättvisa. Kände förvirring över att inte få uttrycka sorgen och vråla ut sitt raseri. Skräck över att historien om hennes tragiska öde, som ingen i Libyen kunde ta till sig och som därför inte kunde berättas, skulle begravas i glömska. Det var otänkbart. Det var inte moraliskt rätt.

Hon tuggade på huvudduken och höll den nervöst framför nedre delen av ansiktet. När tårarna började rinna torkade hon snabbt bort dem. ”Muammar Khadaffi har lagt mitt liv i spillror.” Hon behövde prata. Alltför tunga minnen trängdes inom henne. ”Skamfläckar”, kallade hon dem. De gav henne mardrömmar. ”Även om jag berättar så kommer inte någon människa någonsin att förstå varifrån jag kommer eller vad jag har varit med om. Ingen kan föreställa sig det. Ingen.” Hon skakade uppgitvet på huvudet. ”När jag såg Khadaffis kropp visas upp för folket kände jag en hastigt övergående glädje. Sedan fick jag en obehaglig smak i munnen. Jag hade föredragit att han hade överlevt. Att han hade gripits och dömts av en internationell domstol. Jag hade velat avkräva honom en förklaring.”

För hon är ett offer. Ett av de offer som det libyska samhället inte vill höra talas om. Ett av de offer vars kränkning och skam återfaller på hela familjen och hela nationen. Ett av de offer som känns så besvärande och störande att det är enklare att betrakta dem som skyldiga. Skyldiga till att ha varit offer. Med sina tjugotvå år motsatte Soraya sig detta med eftertryck. Hon drömde om rättvisa. Hon ville vittna. Det som hade gjorts mot henne och mot andra var i hennes ögon varken obetydligt eller förlåtligt. Hennes historia? Hon ska få berätta den: historien om en flicka på knappt femton år som upptäcktes av Muammar

Khadaffi när han besökte hennes skola, och som fördes bort dagen därpå för att bli hans sexslav, en bland många. Hon hade hållits fångslad i flera år på Khadaffis befästa högkvarter Bab al-Azizia, blivit slagen, våldtagen och utsatt för en sexgalen tyranns alla olika perversiteter. Han hade tagit hennes oskuld och ungdom ifrån henne, och samtidigt förstört hennes möjligheter till en framtid i det libyska samhället. Hon insåg detta med bitterhet. Hennes familj hade först gråtit över henne, beklagat henne, men betraktade henne nu som en hora. Oförbätterlig. Hon rökte. Passade inte längre in någonstans. Visste inte vart hon skulle ta vägen. Jag blev bestört.

Jag åkte tillbaka till Frankrike, omskakad av mötet med Soraya. På en sida i *Le Monde* skrev jag ner hennes berättelse utan att avslöja vare sig hennes ansikte eller identitet. Det var alltför riskfyllt. Hon hade skadats tillräckligt. Men berättelsen översattes och spreds över hela världen. Det var första gången som världen nåddes av ett vittnesmål från någon av de unga kvinnorna på Bab al-Azizia, denna mytomspunna plats. Uppgifterna bestreds på webben av anhängare till Khadaffi, som upprördes över att man förstörde bilden av deras hjälte som hade gjort så mycket för att ”befria” kvinnorna. Andra, som aldrig gjort sig några illusioner om Vägledarens sedlighet, ansåg att berättelsen var alltför hemsk för att vara sann. Internationella journalister försökte hitta Soraya. Men förgäves.

Jag tvivlade inte en sekund på att hon hade berättat sanningen. Andra, liknande berättelser skickades till mig, och de bekräftade att det fanns fler som Soraya. Jag förstod att hundratals unga kvinnor hade förts bort för en timme, en natt, en vecka eller ett år, och att de genom våld eller utpressning hade tvingats underkasta sig Khadaffi,

hans våldsamhet och hans sexuella nycker. Vidare att han hade haft ett nätverk av diplomater, militärer, livvakter, anställda på myndigheter och egen personal på Protokoll, vilka hade haft till uppgift att förse ledaren med unga kvinnor – eller unga män – för att tillfredsställa hans behov. Att många fäder och äkta män hade hållit sina döttrar och fruar instängda för att skydda dem från Vägledarens blickar och begär. Jag förstod att envåldshärskaren som var född i en fattig beduinfamilj hade använt sex som ett maktmedel, besatt av tanken på att en dag få äga de rikas och mäktigas, sina ministrars och generalers, statschefernas och härskarnas fruar och döttrar. Han ville ha dem till vilket pris som helst. Det hade inte funnits några gränser.

Men i det nya Libyen kommer man inte att kunna tala om detta på länge. Det är tabu. Ingen avhåller sig från att klandra Khadaffi och ställa krav på sanningen om de fyrtyotvå åren som präglades av skändligheter och maktmissbruk. Sammanställningar görs över misshandel av politiska fångar, övergrepp mot motståndskämpar, tortyr av och mord på rebeller. Det finns ingen ände på avslöjandena om hans tyranni och korruption, falskhet och galenskap, manipulation och perversion. Upprättelse krävs för alla offer. Men ingen vill höra talas om de hundratals unga kvinnor som förslavades och blev våldtagna av Khadaffi. De förväntas gå under jorden eller emigrera, gömda bakom en slöja med smärtan instängd i en kappsäck. Det enklaste vore att de dog. De unga kvinnorna har för övrigt manliga släktingar som är beredda att ombesörja detta.

Jag återvände till Libyen för att träffa Soraya igen. Jag samlade även ihop andra berättelser och försökte analysera

Khadaffis nätverk av medbrottslingar som haft förtryckarens fot på nacken. Ett granskande arbete under spända förhållanden. Offer och vittnen lever fortfarande i skräck och vågar inte uttala sig i ämnet. Somliga får varningar och hotelser. ”Det ligger i både ditt och Libyens intresse att du slutar med din undersökning!” rådde mig flera personer innan de helt plötsligt kopplade ur sina telefoner. I ett fängelse i Misrata utbrast en förbittrad, ung muslimsk fundamentalist som hade deltagit i handeln med unga kvinnor och som nu ägnade dagarna åt att läsa Koranen: ”Khadaffi är död! Död! Varför vill du gräva fram hans chockerande hemligheter?” Forsvarsministern, Osama Jouili, verkar nästintill dela denna uppfattning: ”Det här handlar om nationell skam och förnedring. När jag tänker på hur alla dessa unga människor har kränkts, och bland dem även soldater, känner jag en fruktansvärd avsky. Jag är övertygad om att det är bäst att tåga. För libyerna känns det som om de besudlats kollektivt, de vill vända blad.”

Jaså? Finns det brott som bör avslöjas och andra som bör mörkläggas som otäcka små hemligheter? Finns det fina och ädla offer och andra som är skamliga? Sådana som bör äras, belönas och gottgöras och andra där vi gör bäst i att så snabbt som möjligt ”vända blad”? Nej. Det vore oacceptabelt. Sorayas historia är inte anekdotisk. Brotten mot kvinnor – i alla delar av världen finns det en godtycklighet, eller rentav slapphänthet, i behandlingen av dem – är ingen futtig fråga.

Sorayas vittnesmål är modigt och ska läsas som ett dokument, ett aktstycke. Jag har skrivit efter diktamen från henne. Hon berättar bra och har dessutom ett utmärkt minne. Hon står inte ut med tanken på en tystnads sammansvärjning. Troligen kommer aldrig någon

brottmålsdomstol att ge henne upprättelse. Kanske kommer Libyen aldrig någonsin att kännas vid vare sig det lidande som Muammar Khadaffis ”villebråd” fick utstå eller det system som han skapat till sin avbild. Men hennes vittnesmål kommer åtminstone att finnas kvar som bevis på att Muammar Khadaffi – medan han kråmade sig inför FN som vore han världens härskare, medan andra länder rullade ut den röda mattan för honom och tog emot honom med pompa och ståt, medan hans amazoner väckte nyfikenhet, fascinerade och roade – höll unga flickor fängslade hemma i sin rymliga boning Bab al-Azizia, eller snarare i den fuktiga källaren, unga flickor som bara var barn när de kom dit.

FÖRSTA DELEN

SORAYAS BERÄTTELSE

BARNDOM

Jag föddes i Marag, en liten by i trakten av al Jabal al-Akhdar, det gröna berget, inte så långt från egyptiska gränsen. Det var den 17 februari 1989. Jodå, den 17 februari! Ingen libyer kan ignorera det datumet: det var den dagen som revolutionen började, den som ledde till att Khadaffi störtades från makten 2011. Med andra ord en dag som är tänkt att bli nationaldag, och den tanken tilltalar mig.

Hemma hos oss hade tre bröder fötts före mig, och efter mig blev det två till plus en lillasyster. Men jag var den första flickan, och pappa blev överlycklig. Han ville ha en dotter. Han ville ha en Soraya. Han hade haft det namnet i tankarna långt innan han gifte sig. Och han har ofta berättat hur rörd han blev när jag föddes. ”Du var så söt! Jättesöt!” förklarade han för mig flera gånger. Han var så lycklig att den traditionsenliga fest som ordnades sju dagar efter min födelse blev lika storslagen som en bröllopsfest. Huset fullt med gäster, musik, en stor buffé ... Han ville att hans dotter skulle få allt, samma möjligheter, samma rättigheter som sina bröder. I dag säger han till och med att han drömde om att jag skulle bli läkare. Och det stämmer att han uppmuntrade mig att skriva in mig på naturvetenskaplig linje på gymnasiet. Om jag hade fått leva ett normalt liv hade jag kanske läst till läkare. Vem vet? Men kom inte och säg att jag hade samma rättigheter

som mina bröder. Absolut inte! Ingen kvinna i Libyen kan tro på sådana fabler. Ta bara min mamma, som trots att hon var mycket modern fick avstå från de flesta av sina drömmar.

Hon hade enorma drömmar. Men inga av dem förverkligades. Hon föddes i Marocko, hos mormodern som hon avgudade. Men föräldrarna var tunisier. Hennes frihet var stor, eftersom hon som ung kvinna fick resa till Paris och praktisera på en frisersalong. Är inte det drömmen? Det var där hon träffade pappa, på en stor middag en kväll under Ramadan. På den tiden var han anställd på Libyens ambassad, och även han älskade Paris. Stämningen i Paris var lättsam och uppsluppen i jämförelse med förtrycket i Libyen. Han kunde ha tagit lektioner i franska på Alliance Française så som det föreslagits honom, men han var sorglös och ville hellre vara ute, promenera, ta vara på varje stund av frihet och låta ögonen insupa så mycket som möjligt. Nu ångrar han att han inte lärde sig att prata franska. Det hade troligen förändrat vårt liv. Hur som helst, när han träffade mamma bestämde han sig snabbt. Han anhöll om hennes hand. Bröllopet ägde rum i Fez, där hennes mormor bodde kvar, och vips tog han barnsligt stolt med sig henne tillbaka till Libyen.

Vilken chock för mamma! Hon hade inte tänkt sig ett liv som på medeltiden. Hon som var så mån om sitt yttre, som följde modet, var snygg i håret och välsminkad blev tvungen att svepa in sig i den traditionella vita slöjan och hålla sig inom husets väggar så mycket som möjligt. Hon var som ett lejon i bur. Hon hade fångats i fällan och kände sig lurad. Detta liv stämde inte alls med det som pappa hade lockat med. Han hade pratat om resor mellan Frankrike och Libyen, om yrket som hon skulle

kunna utveckla i de båda länderna ... På några dagar hade hon åter hamnat i beduinernas land. Hon blev deprimerad. Då ordnade pappa så att familjen fick flytta till Benghazi, Libyens näst största stad i landets östra del. En större landsortsstad som alltid ansetts ha en något trotsig hållning gentemot den etablerade makten i Tripoli. Han kunde inte låta henne följa med till Paris dit han fortfarande reste titt som tätt. Men hon skulle åtminstone få bo i en stor stad, slippa bära slöjan och till och med få arbeta som frisör i släktens salong. Som om det kunde trösta henne.

Hon fortsatte att se allt i svart och drömde om Paris. För oss barn berättade hon om promenaderna på Champs-Élysées, tedrickandet med väninnorna på utecaféerna, den frihet de franska kvinnorna hade och om socialförsäkringarna, fackföreningarnas rättigheter och den fria pressen. Paris, Paris, Paris ... Till slut gick det oss på nerverna. Och pappa fick skuld känslor.

Han hade planer på att starta en mindre affärsverksamhet i Paris, en restaurang i femtonde arrondissementet som mamma skulle driva. Tyvärr blev han snabbt osams med sin kompanjon, och projektet rann ut i sanden. Han var även nära att köpa en lägenhet i La Défense. På den tiden gick sådana på tjugofem tusen dollar. Han vågade inte och ångrar det än i dag.

Det är alltså i Benghazi som mina första minnen från skolan utspelar sig. Minnesbilderna har redan blivit suddiga, men jag kommer ihåg hur roligt allt var. Skolan hette ”Revolutionens lejonungar”, och där hade jag fyra oskiljaktiga kamrater. Jag var gruppens clown, expert på att imitera lärarna, vilket jag gjorde så snart de lämnade klassrummet, och på att härma rektorn. Jag har tydligen

en förmåga att fånga människors kroppshållning och ansiktsuttryck. Vi grät av skratt tillsammans. Jag hade en etta i matte, men jag var bäst i klassen i arabiska.

Pappa tjänade inte mycket pengar. Och därför blev mamma tvungen att arbeta. Snart hade hennes inkomst blivit den som familjens ekonomi vilade på. Hon jobbade dag och natt och hoppades att något skulle inträffa och föra oss långt bort från Libyen. Jag var medveten om att hon inte var som de andra mammorna, och det hände ibland att någon i skolan föraktfullt kallade mig ”tunisierunge”. Det gjorde ont. Tunisiska kvinnor ansågs vara moderna, frigjorda, och du kan lita på att det inte betraktades som goda egenskaper i Benghazi. Dumt nog gjorde det mig ledsen. Jag blev nästan arg på pappa för att han inte hade gift sig med någon ung kvinna från Libyen. Hade det verkligen varit nödvändigt att gifta sig med en utlänning? Hade han överhuvudtaget tänkt på sina barn? Gud, vad dum jag var!

*

Samma år som jag fyllde elva förklarade pappa för oss att vi skulle flytta till Sirte, en stad som också ligger vid Medelhavet, mellan Benghazi och Tripoli. Han ville flytta närmare släkten, pappan – en mycket traditionell man som hade fyra hustrur – bröderna och kusinerna. Så är det i Libyen. Alla i släkten försöker leva samlade runt omkring en gemensam bastion, som ska ge dem kraft och ovillkorligt stöd. I Benghazi, utan varken rötter eller släktingar, var vi som föräldralösa barn. Det är i varje fall vad pappa förklarade för oss. Men för mig var nyheten en katastrof. Byta skola? Flytta från mina kamrater? Vilken tragedi! Det

gjorde mig sjuk. Sjuk på riktigt. Jag blev sängliggande i två veckor. Kunde inte gå upp och gå till den nya skolan.

Men till slut gick jag dit. Släpade fötterna efter mig. Och jag insåg snabbt att jag aldrig skulle bli lycklig där. För det första är det viktigt att känna till att vi hade kommit till Khadaffis födelsestad. Jag har inte pratat om honom än, eftersom vi varken bekymrade oss om honom eller nämnde honom hemma. Mamma hatade honom, det märktes tydligt. Så fort han dök upp i tv-rutan bytte hon kanal. Hon kallade honom ”den okammade”, skakade på huvudet och sa: ”Ärligt talat, ser den där karln ut som en president?” Pappa fruktade honom, tror jag, och intog en reserverad hållning. Vi kände alla på oss att ju mindre vi pratade om honom, desto bättre var det. Minsta yttrande utanför hemmets väggar kunde rapporteras och leda till problem för oss. Det fanns inget foto av honom hemma, absolut inget engagemang. Man kan säga att vi var försiktiga av självbevarelsedrift.

I skolan däremot var det ren dyrkan. Bilder av honom fanns överallt. Varje morgon sjöng vi nationalsången framför den gröna flaggan med en stor bild av honom. Vi skrek: ”Du är vår Vägledare, vi följer dig, blaha blaha”, och i klassrummet och på rasterna frossade eleverna i ”min kusin Muammar”, ”min farbror Muammar”, medan lärarna pratade om honom som om han var en halvgud. Nej, som om han var en gud. Han var god, vakade över sina barn och hade obegränsad makt. Vi var alla tvungna att kalla honom ”pappa Muammar”. Hans storhet föreföll oss gigantisk.

Trots att vi flyttade till Sirte för att komma närmare släkten och känna oss mer integrerade i en gemenskap, fick vi det aldrig bra. Närheten till eller släktskapet med